

HOTĂRÎRE
pentru controlul constituționalității art.16 alin.(1) lit.g) din Legea
nr.1453-XV din 8 noiembrie 2002 “Cu privire la notariat”,
cu modificările și completările ulterioare

nr. 30 din 23.12.2010

Monitorul Oficial nr.1-4/2 din 07.01.2011

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:
Dumitru PULBERE – președinte
Victor PUȘCAȘ – judecător
Petru RAILEAN – judecător-raportor
Elena SAFALERU – judecător
Valeria ȘTERBEȚ – judecător

grefier – Dina Musteața, cu participarea reprezentantului autorului sesizării, Felișcan Victor, reprezentanților permanenți la Curtea Constituțională, al Parlamentului Ion Creangă, și al Guvernului, Gheorghe Susarenco, călăuzindu-se de art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție, art.4 alin.(1) lit.a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.4 alin.(1) lit.a) și art.16 alin.(1) din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul pentru controlul constituționalității art.16 alin.(1) lit.g) din Legea nr.1453-XV din 8 noiembrie 2002 cu privire la notariat în redacția Legii nr.300-XVI din 25 decembrie 2008 pentru modificarea și completarea Legii nr.1453-XV cu privire la notariat.

Drept temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea deputatului în Parlament Alexandru Cimbriciuc, depusă la 8 iunie 2010, în conformitate cu prevederile art.24 și art.25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.38 și art.39 din Codul jurisdicției constituționale.

Prin decizia Curții Constituționale din 12 iulie 2010 sesizarea a fost acceptată spre examinare în fond și înscrisă în ordinea de zi.

În procesul examinării preliminare a sesizării Curtea Constituțională a dispus de punctele de vedere comunicate de Parlament, Președintele interimar al Republicii Moldova, Guvern, Ministerul Justiției, Procuratura Generală, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova.

Examinînd materialele dosarului, audiind informația prezentată de judecătorul-raportor și explicațiile participanților la proces, Curtea Constituțională

A CONSTATAT:

1. La 25 decembrie 2008, prin Legea nr.300-XVI, a fost modificată și completată Legea nr.1453-XV din 8 noiembrie 2002 cu privire la notariat. Fiind completat cu litera g), art.16 alin.(1) din Legea cu privire la notariat stipulează că activitatea notarului încetează în cazul atingerii vârstei de 65 de ani.

Autorul sesizării consideră că prevederea art.16 alin.(1) lit.g) din Legea cu privire la notariat nu corelează cu dispozițiile art.1 alin.(1), art.8 alin.(1), art.43, art.54 alin.(1), (2) și (4), art.140 din Constituție, precum și cu normele Convenției nr.111 din 25 iunie 1958 privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și exercitării profesiei.

În opinia sa, introducerea plafonului de vîrstă pentru profesarea activității de notar limitează exercitarea dreptului fundamental la muncă, întrucît capacitatea de a presta servicii notariale nu depinde de etate, ci de starea de sănătate a persoanei.

Autorul sesizării afirmă că la adoptarea prevederii menționate n-a fost respectat principiul constituțional al proporționalității restrîngerii și că completarea operată contravine principiului neretroactivității legii, deoarece desființează efectele deja produse ale unei situații juridice și înrăutățește situația notarilor care au dobîndit dreptul de a exercita profesia conform legii ce nu conținea restricția de vîrstă.

2. Examinînd problema de drept abordată în sesizare în raport cu normele Constituției și cu prevederile legislației în domeniu, Curtea reține următoarele.

În scopul asigurării cetățenilor cu servicii juridice de însemnătate publică, în cazul dat de notariat, statul, în organizarea acestor servicii, a determinat prin lege principiile și modul de organizare și realizare a activității notariale, condițiile care oferă dreptul la exercitarea activității de notar și cele privind încetarea acestei activități.

Acordarea serviciilor notariale în numele statului determină statutul public de drept al notariatului și impune controlul statului asupra activității notariale. Astfel, conform Legii cu privire la notariat, pornind de la caracterul public al notariatului, Ministerul Justiției efectuează, în conformitate cu legislația, reglementarea și organizarea activității notariale.

Într-un stat de drept varianta optimă de organizare a notariatului constituie îmbinarea elementului de independență al notarului cu exercitarea unei sarcini publice, în interesul public.

Fiind o instituție publică de drept, abilitată să asigure, în condițiile legii, ocrotirea drepturilor și intereselor legale ale persoanelor statului prin îndeplinirea de acte notariale în numele Republicii Moldova, notariatul își desfășoară activitatea în baza Constituției, Legii cu privire la notariat, altor acte normative, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Activitatea notarială se realizează de notarii publici și de alte persoane abilitate prin lege, prin perfectarea de acte notariale, care, purtând sigiliul și semnătura persoanei care desfășoară activitate notarială, sînt de autoritate publică, se prezumă legale și veridice și au forță probantă și executorie.

Fiind conceput ca o profesie liberală, notariatul este un serviciu public delegat de stat notarilor, iar notarul este persoana autorizată de stat să presteze în numele acestuia servicii publice prin desfășurarea activității notariale, în baza licenței eliberate de autoritatea statului. Exeritarea activității notariale presupune respectarea riguroasă a cerințelor impuse de lege.

Așadar, în calitate de reprezentant al statului, notarul îndeplinește funcții publice, activează conform împuternicirilor acordate de stat, garantează și apără drepturile și interesele legale ale participanților la relațiile civile legal reglementate, prin efectuarea activității notariale în numele statului, pentru care motiv statul stabilește criterii specifice și anumite limite de exercitare a acestei profesii.

Unul din temeiurile stabilite de lege pentru încetarea activității notarului este atingerea vârstei de 65 de ani.

3. Potrivit art.66 lit.d) din Constituție, una din atribuțiile de bază ale Parlamentului este aprobarea direcțiilor principale ale politicii interne a statului.

Curtea reține că în Republica Moldova vârsta de pensionare este de 57 de ani pentru femei și de 62 de ani pentru bărbați. Fiind de competența exclusivă a Parlamentului, stabilirea limitei de vîrstă ca temei de încetare a activității notariale reprezintă o opțiune a legiuitorului și este o chestiune de oportunitate, și nu de constituționalitate.

Instituirea plafonului de vîrstă de 65 de ani pentru activitatea de notar este justificată obiectiv și rezonabil prin noile politici de reformare a notariatului, în cadrul cărora se înscriu transformarea notariatului de stat și privat în notariatul public, căutarea unor soluții optime pentru asigurarea accederii la funcția de notar a noilor candidați ș.a.

Curtea menționează că prevederea art.16 alin.(1) lit.g) din Legea nr.1453-XV nu aduce atingere principiului egalității cetățenilor în fața legii, nu îngrădește dreptul la muncă, libertatea de alegere a profesiei sau a locului de muncă.

În sensul art.43 din Constituție privind dreptul la muncă și la protecția muncii, al legislației naționale în domeniul muncii, principiul alegerii libere a muncii presupune posibilitatea persoanei de a dispune liber de capacitatea sa profesională, de a alege liber genul de activitate și profesia. Potrivit legii, notariatul este o instituție publică de drept, activitatea notarială nu este activitate de întreprinzător și nu poate fi raportată la o astfel de activitate, iar statutul notarului public înglobează condițiile de abilitare, exercitarea activității notariale, drepturile, obligațiile și răspunderea notarului, garanțiile, incompatibilitățile și restricțiile în activitatea acestuia.

Curtea notează că stabilirea unui cens de vîrstă pentru exercitarea anumitor activități nu poate fi privită *a priori* ca o încălcare a dreptului constituțional la muncă sau ca o discriminare în raport cu exercitarea unor activități. Asemenea limitare poartă un caracter necesar atunci cînd este determinată de obiective ale statului legate de optimizarea utilizării forței de muncă în ramurile economiei naționale.

În vederea asigurării funcționării eficiente a unor sfere de activitate, fixarea unui prag de vîrstă este necesară pentru menținerea persoanelor cu capacități profesionale adecvate pentru desfășurarea unor activități de interes major pentru întreaga societate. Impunerea unei limite de vîrstă nu exclude posibilitatea persoanelor de a-și continua munca în alte segmente care au tangență cu profesia lor.

Cadrul legal în vigoare instituie plafoane maxime de vîrstă și pentru exercitarea altor profesii, precum ar fi cea de judecător, procuror, executor judecătoresc, pentru alte persoane, a căror profesie

presupune un grad sporit de pericol în exercitare, precum ar fi colaboratorii de poliție, ai Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, ai Departamentului Instituțiilor Penitenciare, militari etc.

4. Curtea constată că instrumentele juridice ale comunității europene lasă la discreția statului dreptul de impunere a plafonului de vîrstă pentru desfășurarea unor activități.

Parlamentul european, prin Rezoluția nr.A3-0422/93, a menționat că profesia de notar, fiind organizată în mod diferit în statele membre ale comunității europene, se caracterizează prin delegație parțială a suveranității statului pentru a asigura serviciul public al autenticității convențiilor și probei. Activitatea independentă a notarului este exercitată în cadrul unei sarcini publice, sub forma unei profesii liberale, dar este supusă controlului statului sau al organului statutar mandatat în acest scop de către autoritățile publice, privind respectarea prescripțiilor actului notarial, a accesului la profesie sau a organizării acesteia. Censul de vîrstă pentru încetarea activității de notar este expres stipulat sau dedus fără dificultate din prevederile referitoare la vîrsta de pensionare (62-75 ani) în Elveția, Luxemburg, Olanda, Grecia, Italia, Franța, Germania, România și în alte state.

Potrivit Directivei Consiliului Uniunii Europene din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea tratamentului egal privind ocuparea forței de muncă și condițiile de muncă, statele membre pot prevedea că un tratament diferențiat pe motive de vîrstă nu constituie o discriminare atunci cînd este justificat în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un scop legitim, în special *de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale*, iar mijloacele de realizare a acestui scop sînt corespunzătoare și necesare.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în jurisprudența sa, a decis că este admisibil un tratament diferențiat bazat pe o caracteristică legată de vîrstă atunci cînd, avînd în vedere natura unei activități profesionale sau condițiile de exercitate a acesteia, caracteristica în cauză constituie o cerință profesională esențială și determinantă.

Cu privire la notari, medicii licențiați, avocați etc. și alte profesii liberale Curtea Europeană a statuat că aceștia pot pretinde cel puțin anumite drepturi specifice în sensul Convenției și competența acestora este destul de limitată, de strictă interpretare (cauza O.V.R. v. Rusia, nr.44319/98). În cauza X v. Republica Federativă a Germaniei, nr.8410/78, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că diferența faptică ce ar exista între situația notarilor și situația altor liber-profesioniști este pe deplin justificată, avînd în vedere că notarii exercită funcțiile speciale de înfăptuire a justiției și beneficiază de competențe quasi-exclusive de înregistrare a actelor.

5. Curtea consideră neîntemeiate alegerile autorului sesizării referitoare la retroactivitatea normei contestate, or, acest lucru nu a fost prevăzut expres de legiuitor.

Potrivit Codului civil, legea civilă nu are caracter retroactiv. Ea nu modifică și nici nu suprimă condițiile de constituire a unei situații juridice constituite anterior (art.6 alin.(1)). În conformitate cu prevederile art.87 din dispozițiile finale și tranzitorii ale Legii cu privire la notariat, persoanele care la data intrării în vigoare a legii dispun de licență pentru activitate notarială au dreptul să activeze în continuare ca notari în baza acestor licențe.

Curtea menționează că prevederea despre încetarea activității notarului în cazul atingerii vîrstei de 65 ani intră în coliziune cu prevederile legii privind eliberarea licenței pentru activitatea notarială pe un termen nelimitat (art.13 alin.(1)), numirea notarului pentru o durată nedeterminată (art.20 alin.(1)). Prevederea art.16 alin.(1) lit.g) din Legea cu privire la notariat privind încetarea activității notarului la vîrsta de 65 de ani este aplicabilă notarilor investiți cu împuterniciri de exercitare a activității notariale ulterior intrării în vigoare a Legii nr.300-XVI din 25 decembrie 2008 pentru modificarea și completarea Legii cu privire la notariat. Totodată, potrivit art.20 alin.(1) din Legea cu privire la notariat, notarul nu poate fi destituit decît în temeiul legii.

Avînd în vedere faptul că notarul public își exercită atribuțiile ce îi sînt conferite prin lege în baza statutului de funcție publică și faptul că activitatea publică de notariat determină statutul notarului public, inclusiv prin statuarea temeiurilor de încetare a activității notariale, Curtea constată că instituirea plafonului de vîrstă de 65 de ani pentru exercitarea funcției de notar este justificată, statul fiind în drept să decidă pînă la ce vîrstă să mandateze o persoană pentru exercitarea anumitor servicii publice în numele său. Prevederea art.16 alin.(1) lit.g) din Legea cu privire la notariat privind încetarea activității notariale la vîrsta de 65 de ani nu suprimă și nu diminuează drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului, este conformă Constituției și normelor de drept internațional.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art.140 din Constituție, art.26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.61, art.62 și art.68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. Se recunoaște drept constituțională norma art.16 alin.(1) lit.g) din Legea nr.1453-XV din 8 noiembrie 2002 cu privire la notariat în redacția Legii nr.300-XVI din 25 decembrie 2008 pentru modificarea și completarea Legii nr.1453-XV cu privire la notariat.

2. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE   **Dumitru PULBERE**

Chișinău, 23 decembrie 2010.

Nr.30.

PCC-01/13a

23 decembrie 2010

ADRESĂ

Prin Hotărârea nr.30 din 23 decembrie 2010 Curtea Constituțională a recunoscut drept constituțională prevederea art.16 alin.(1) lit.g) despre încetarea activității notarului în cazul atingerii vârstei de 65 de ani din Legea nr.1453-XV din 8 noiembrie 2002 cu privire la notariat în redacția Legii nr.300-XVI din 25 decembrie 2008.

În procesul examinării cauzei Curtea Constituțională a constatat unele neconcordanțe între prevederile Legii cu privire la notariat. Astfel, în sensul prevederilor art.9, art.12 alin.(3), art.13 alin.(1) din Legea cu privire la notariat, *dreptul* persoanei la exercitarea activității de notar, învestirea acesteia cu *împuterniciri* de exercitare a activității notariale legal nu sînt limitate în timp; licența pentru activitate notarială se eliberează pe un termen *nelimitat* în baza ordinului ministrului justiției, iar potrivit art.20 alin.(1) din lege, în conformitate cu garanțiile legale ale activității sale, notarul este numit pentru o durată *nedeterminată* și nu poate fi destituit decît în temeiul legii.

În baza dispozițiilor finale și tranzitorii ale Legii cu privire la notariat (art.87), persoanele care la data intrării în vigoare a acestei legi (8 februarie 2003) dispun de licență pentru activitate notarială au dreptul să activeze *în continuare* ca notari în baza acestor licențe.

Litera g) din alin.(1) art.16 al legii însă stipulează că activitatea notarului încetează în cazul atingerii vârstei de 65 de ani.

De observat că prevederile menționate despre învestirea persoanelor cu împuterniciri notariale (art.12 alin.(3)), privind licența pentru activitate notarială (art.13 alin.(1)), garanțiile activității notarului (art.20 alin.(1)) au fost modificate prin aceeași lege, prin care art.16 alin.(1) a fost completat cu lit.g).

Curtea consideră necesar a asigura coerența prevederilor Legii cu privire la notariat.

Potrivit Legii nr.780-XV din 27 decembrie 2001, actele legislative trebuie să respecte condițiile legalității, accesibilității, preciziei, odată intrat în vigoare, actul legislativ este executoriu și aplicabil tuturor subiecților de drept. Apărarea drepturilor, libertăților, intereselor legitime ale cetățenilor, egalitatea și echitatea socială, precum și compatibilitatea cu legislația comunitară constituie o condiție obligatorie a oricărui act legislativ, care trebuie să corespundă dispozițiilor constituționale și să fie în concordanță cu cadrul juridic existent. La elaborarea, adoptarea și aplicarea actului legislativ urmează a fi respectate principiile de bază ale legiferării precum sînt oportunitatea, coerența, consecvența și echilibrul între reglementările concurente, consecutivitatea, stabilitatea și predictabilitatea normelor juridice ș.a. (art.3 alin.(1), (2); art.4 alin.(2), (3) lit.a), b), art.5 alin.(1), (2) lit.a).

Pentru considerentele expuse, conducîndu-se de art.28¹ din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.79 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională solicită Parlamentului să examineze prezenta adresă și să informeze Curtea, în termenele stabilite de legislația în vigoare, despre decizia adoptată.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE   **Dumitru PULBERE**